

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 14 [i. e. 13]. De Antonomasia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

CAPUT X.

De Antonomafia.

Antonomafia ponit aliquid pro nomine.
 ità Cypri. Soarius, secutus Quintili. l. 8. c. 5.
 Verùm alii quoque Tropi ponunt aliquid
 pro nomine, v. g. Metaphora vulpem pro
 astuto. Synecdoche puppim pro navi; Me-
 tonymia Cererem, pro pane, quæ igitur dif-
 ferentia, & distinctio inter illos erit? si dicas
 hic requiri nomen personæ, pro qua ponitur
 aliud. contrà est: etiam Metaphora, Synec-
 deche, & Metonymia potest ponere nomen
 aliquod pro nomine personæ. Sic Christus,
 dicendo Herodem vulpem, fecit Metapho-
 ram. Præterea juxta aliquos est Antonoma-
 sia si dicam de Leone, quòd si terror ani-
 malium, si pro Aquila ponam alitem, vel re-
 ginam volucrum, si Romam appellem Ur-
 bem, uti tamen nulla est persona, neque in
 prioribus nomen ullum proprium. Si dicas
 Antonomafiam ponere aliquid pro nomine,
 quod ei per excellentiam convenit, & sic ab
 aliis tropis distingui titulo excellentiæ; contrà
 est illud, quod Quintil. lib. cit. adducit ex
 Cicerone pro exemplo Antonomafiæ, qui
 non multa petens, inquit ille, fortissimo viro
 senior Magister. Sic etiam ars dicendi po-
 nitur pro Rhetorica. Studium Sapientiæ
 pro Philosophia, & tamen nulla importatur
 excellentia. Non parva igitur difficultas

258. *De Exornatione Argumentat.*
in data explicatione, quæ, ut expediat
tur.

Nota 1. Nomen quod pro altero ponitur, non debet illi aliunde soli convenire, tunc enim nulla fieret translatio à propria significatione in alienam, quod ad tropum requiritur: hinc non est Antonomasia, si Deiparam vocem Matrem Dei; licet ponatur pro nomine Mariæ, hoc enim illi soli competit aliunde, ideoque nulla est significationis mutatio. Idem est si ponam pro Christo, Salvator mundi, neque enim alius est. Hac ex causa, etiam hinc rejiciendæ definitiones, quando ponuntur pro definito. v. g. ars bene dicendi pro Rhetorica, unum enim idem significat, quod alterum; & ideo possunt de se invicem prædicari & dici. Requiritur itaque, ut nomen quod pro altero ponitur, latius in significatione pateat, quam illud, pro quo ponitur, ut sic uni attribuatur tanquam ipsi propriè & soli competeret; sic enim fit translatio vocis à significatione communi ad singularem & particularem, & quod pluribus convenit ex ratione sui significati, ita ipsi applicatur, ac si ipsius proprium esset, ipsique soli competeret.

Nota 2. Requiritur ad Antonomasiam, ut nomen generale, seu aliis commune ponatur pro nomine singulari, seu aliquo in particulari, quod Philolophi individuum vocant, nos nomen *proprium* vocabimus cum Grammaticis, prout opponitur nomini appellati-

vo, & per majusculam scribitur; neque enim alia exempla reperire est in probatis Authoribus, & præsertim in Quintiliano, neque aliàs foret distinctio à Synecdoche, quæ etiam ponit Genus, seu vocem alijs communem pro specie: jam verò erit si Antonomasia ponat generale nomen pro individuo, non pro specie. Hinc ales pro Aquila positum non est Antonomasia, quia vox *Aquila* non uni singulari, sed pluribus adhuc convenit, idem est si pro leone, ponam terror animalium.

Nota 3. Requiritur rationem *excellentiæ* in illo singulari & individuo, seu ut ipsi præ alijs *specialiter conveniat*, debet enim esse causa cur nomen alijs commune, seu alijs etiam conveniens ipsi soli attribuat, &posito illo nomine ipse, non verò etiam alii intelligantur. Et patet hoc ex communi tam sacrorum, quam profanorum authorum acceptione, qui affirmant antonomasticè dici Apostolum, pro Paulo, B. Virginem pro Deipara, Oratorem pro Cicerone, Philosophum pro Aristotele, Philosophum Romanum pro Seneca, urbem pro Roma. Et amabo, cur est Antonomasia, si Urbem ponam pro Metropoli, non est autem si pro inferiori aliqua civitate vel oppido? si enim veniens Mantuâ dicam, fui in Urbe, facio tantum Synecdochen generis, quamvis nomen commune pro individuo, & singulari proprio ponatur. Si autem dicam intelligens Romam, quivis me antonomasticè loqui affirmabit, eo quòd Roma urbs sit per excellentiam,

R. 2

lentiã,

lentiam, & urbs urbium. Sic si dicam Cæsar Turcam timet, intelligendo ejus exercitum, facio Synecdochen, ex uno plures, vel Metonymiam ex possessore rem possessam accipiens. Si autem dicam Cæsar non vult facere pacem cum Turca, est Antonomasia, quia Turcarum Imperatorem (qui est inter Turcas excellentissimus) intelligo. Idem si dicam Hispanus pugnat cum Gallo, & Hispanus fecit pacem cum Gallo, in posterioribus enim tantum antonomasia est, quia hinc solum ille, qui per excellentiam Hispanus est, & Gallus intelligitur, non in priori. In Scripturæ sacræ interpretes antonomastice dicta accipiunt, sequentia. Exod. 3. Ego sum qui sum. Nempe esse omnibus commune, soli Deo competit per excellentiam, quia est Ens entium. Ibidem Deus vocat terram promissionis, terram lacte & melle fluentem. Luc. 18. Nemo bonus nisi solus Deus. Sic passim Prophetæ: Hæc dicit Dominus, ubi Deum intelligebant, qui per excellentiam, id est, per suum esse Dominus est, & bonus. Quo sensu accipitur illud: Tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus. Nempe per suam essentiam, nos enim boni & sancti ac Domini sumus per participationem ab illo. Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare super terram, nec vocemini Magistri, unus est enim Pater noster, qui est in cælis, & unus Magister no-

ster Christus. Nempe per excellentiam, alio-
 qui his titulis in humanis locus non esset. Huc
 igitur spectant locutiones illæ, quibus dici-
 mus: Rex Christianissimus, pro Rege Galliæ,
 Rex Catholicus pro Rege Hispaniæ, Ponti-
 fex pro Vicario Christi, licet hoc nomen
 Pontificis etiam Episcopis commune sit, ut
 patet ex Breviario. Poëta pro Virgilio, epi-
 grammatographus pro Martiali, Senex pro
 maximè senex in domo vel familia. Impius,
 item & parricida, pro insigniter impio & cru-
 deli, aliquo in particulari. Item Pelides, Pria-
 mides, Anchisiades, pro Achille, Hectore, Æ-
 nea, sunt enim hæc nomina pluribus commu-
 nia in quantum vel fuerunt plures filii Pria-
 mi, Pelei &c. vel saltem esse poterant, ac præ-
 terea hi, pro quibus ponitur nomen actu, vel
 potentia commune, applicatur illis, qui ex eo
 genere fuerunt maximè insignes & celebres.
 Horum tamen usum Quintilianus prohibet
 Oratori, sunt enim propriè poëtica, sicut
 omnia alia patronymica. Huc itidem refer su-
 pra allatum Ciceronis ex Quintil. Fortissimus
 vir, senior Magister, excellentem enim in for-
 titudine, ac senectute fuisse putandum: aut
 saltem per Hyperbolem hæc excellentia illis
 ab Oratore attributa est, quo modo aliæ locu-
 tiones antonomasticæ exponi possunt, si in
 rei veritate excellentia non deprehendatur,
 dicendum enim erit, illam alicui attributam
 esse per hyperbolem oratoribus usitatum
 Ex dictis.

Collige 1. Hanc claritatis causâ statim posse definitionem Antonomasiæ: Est Tropus, qui nomen aliis commune ponit pro nomine proprio & singulari propter excellentiam in eo significationis genere. Provenit autem illa excellentia aliquando à natura, ut quod Deus sit, quod bonus solus &c. vel à studio, ingenio, ut Philosophus, Orator, Apostolus, à dignitate & potestate, ut Pontifex, à factis specialibus, ut Rex Catholicus, everfor Carthaginis: nam licet alii quoque Carthaginem everterint (milites) tamen Scipio eminenter, tanquam Dux, & author.

Collige 2. Antonomasiam distingui à Metonymia, quia licet effectum ponat pro causa, dum dico Everfor Carthaginis, non tamen admittit cujusvis effectus nomen, sed quod est aliis commune, & huic pro quo ponitur singulariter proprium propter excellentiam. A Synecdoche autem generis distinguitur, quia Synecdoche rarò ponit nomen commune pro proprio & individuali, aut si ponit, non competit ei per excellentiam, uti fit dum dico: perfer te ad limina Reginae, intelligendo Didonem, & effare ô Virgo, id est Sybilla. Licet enim Dido & Sybilla nomina sint propria, tamen nomen commune eis per excellentiam non convenit, uti fit dum dico: Beata Virgo Rex Catholicus.

Infer 3. non esse Antonomasiam si definitionem ponam pro definito, quia cum definitio non pateat latius suo definito, non est nomen commune aliis, sed soli definito proprium, adeoque non mutat significationem è communi ad particularem transferendo. Non est igitur Antonomasia: *Facultas dicendi*, pro Rhetorica. *Studium Sapientiae*, pro Philosophia. *Regina florum*, pro Rosa. *Regina Urbium* pro Roma. *Regina caeli*, pro B. Virgine, *Princeps Eloquentiae* pro Cicerone, *Poëtarum Alpha &c.* hæc enim nomina non sunt aliis communia, sed ipsis solis propriè competunt, neque eis propter excellentiam attribuuntur, sed ipsam excellentiam super alios significant. Melius has definitiones spectatâ elocutionis formâ (nam secundum materiam definitiones vocantur) *periphrases* oratorias dixeris, si non placet perfectas, saltém *imperfectas*. Quod si verò quis ex definitione solùm genus accipiat, relicta differentiâ v. g. habet hoc nempe *Facultas illa*, quod &c. (ubi me de Rhetorica loqui, ex præmissis intelligi potest) tum quidem aderit nomen commune, sed deerit alterum quod ponatur pro altero, quod per excellentiam ei competat, quare ad Synecdochem revocabitur, genus pro specie.

Infer 4. Non esse Antonomasiam, si

R 4

Ro-

Romulidæ ponam pro Romanis, Dardanidæ pro Græcis, Cecropidæ pro Atheniensibus, nam hæc non habent aliam significationem, quàm hanc; ergo non transferuntur à propria in alienam; sed prorsus idem significant, & unum in significando tam latè patet, quàm alterum. Et quamvis unum etiam solum in particulari appellem, g. Romulides pro Pompejo, adhuc tamen non erit Antonomasia, quippe alterum deest ex requisitis, ut & attribuat propter excellentiam, hoc autem hic non fit, hæc enim nomina propter originem à Romulo, Dardano, Cecrope indita sunt, non propter excellentiam; unde ad Metonymiæ speciem primam referuntur, sicut Ceres pro pane, Bacchus pro vino. Quamquam nec eò quidem referri posse videntur, si quidem non transferuntur à propria significatione in alienam, cum nihil aliud significant. Sed habent se ut ephiteta ab aliquo derivata, v. g. Trojanus à Troja, Romanus à Roma, Capitolium à capite. Nec obstat quòd unum ponatur pro alio: nam etiam candidus ponitur pro albo, Ilium pro Troja, papyrus pro charta, Batavus pro Hollando, neq; fit ulla translatio. Si tamen ex uno intelligas plures, vel nomen pluribus commune transferas ad unum, v. g. Arpinas pro Cicerone, Cypris pro Venere, Saturnia pro Junone, erit Synecdoche generis, nisi per excellentiam hoc eis attribui assever, uti ad Herennium 4. Africanus ponitur pro Scipione, tum enim erit

Antoꝝ

antonomasia. Similiter discurrendum in his: Saturnius pro Jove, Cyllenius pro Mercurio, Cynthia pro Diana, Secus verò si dicas: Bilbilitanus olor, pro Martiali, Vates Sulmonensis, pro Ovidio; hoc enim nomen aliis non competit, sed illi soli pro quo ponitur, quare idem judicandum quod supra de definitione.

Infer 5. non esse antonomasiam, si ponatur Cretensis pro mendaci, Sículus pro ingenioso, Scythia, Turca, Sarmata pro indomito, Leontinus, pro luxurioso, Arcas pro stolido, Thrax pro inhumano, Pygmæus pro brevi, Pænus pro perfido, Asotus pro luxui dedito, Cares pro vilibus militibus, Hispanus pro gravi, Gallus pro levi &c. quia licet hæc à propria significatione in alienam transferantur, id tamen fit propter *similitudinem* v. g. morum & actionum, non autem propter *excellentiã*; ideo enim gravem vocamus Hispanum, quia similis est in gravitate Hispano; unde Metaphora erit, non antonomasia. Si tamen quis insigniter præ aliis esset v. g. gravis, mendax & perfidus, tum dicendo Cretensem vel Pænum, facerem Metaphoram & Antonomasiam simul: non secus ac dum pro Cicerone pono: Pater patriæ, ubi est metaphora propter similitudinem, & antonomasia, quia nomen commune pluribus (erant enim plures hoc titulo donati) ipsi per excellentiam competit.

Infer 6. Non esse Antonomasiam si dicam: sunt etiam nostra ætate Fulii, sunt Alexandri, sunt Marones, &c. quia hoc nomen eis nõ

attribuitur propter excellentiam, imò potius nomen significans excellentem, attribuitur aliis, qui non sunt tam excellentes. Id autem fit ideo, quia in eloquentia, fortitudine, carmine sunt similes, aliquo saltem modo Ciceroni, Alexandro &c. quare ad metaphoram revocari debent. Id est si ponam Herculem pro forti, Cræsum pro divite. Irum pro paupere, Catonem pro severo, Sardanapalum pro mulieroso, Crassum pro locuplete, Ulysem pro vasto, Numam pro religioso, Phalaridem pro crudeli, Neronem pro tyranno, Moysen pro miti, Polycratein pro fortunato, Aristidem pro incorrupto, Phocionem pro justo, Milonem pro forti, & robusto, Dædalum pro artifice, Icarum pro audaci & temerario, Nestorem pro grandævo, Orestem pro infano, Tantalum pro sitiente, Zoilum pro calumniatore, Epimenidem pro somnolento, Jobum pro patiente, Epicurum pro voluptuario, Curium pro frugali, Therpsitem pro deformi, Verrem pro fure, Thrasonem pro jactabundo &c. Cræsus enim dicitur aliquis, quia est similis Cræso in divitiis, Irus quia Iro similis, ideoque metaphora est. Aliud foret, si alicui insigniter, & præ aliis diviti, aut specialiter egeno attribuam vocem, dives, pauper, vel Cræsus, Irus, tum præter Metaphoram erit antonomasia, quippe præter similitudinem importabitur *excellentiæ*, ratio *differentiæ* antonomasiæ,

Nota dum Antonomasiam facio, non possum alterum nomen apponere pro quo il-

Iud pono v. g. Rex Hispaniæ & Rex Catholicus, tunc enim unum non ponitur pro altero, sed ad alterum, & sic est tantum epitheton, ita Quintilianus; si dicas, inquit: ille qui Carthaginem, & Numantiam evertit, antonomasia est, si adjeceris Scipio, appositum. Porro monitum de apposis, vide hinc in authore.

CAPUT XIV.

De Onomatopæja.

Onomatopæja est fictio nominis, sicut *propopæja* fictio personæ: sicut autem non quæcunque fictio personæ ad rem est, ita neque fictio nominis; non enim quælibet *fictio nominis* novi est tropus, sed illa tantum, quæ fit *cum virtute*, id est cum gratia & ornamento, ad quod requiritur fundamentum, seu connectio unius rei cum altera, vel saltem vocis cum re, ut supra expositum est. Unde non omnia nova vocabula, de quibus hoc l. 3. c. 7. agitur, sunt hujus loci, sed illa tantum quæ fiunt secundo modo, nempe *imitatione*, id est, quando nova affectâ voce imitamur, & exprimimus sonum, quem res habet naturaliter: tunc enim vox *naturalis*, seu naturaliter significans, transfertur ad significationem *artificialem*, & quidem cum gratia & virtute, quod non fit in quacunque vocis fictione. Quare non pertinent huc syllaturit, mendaciloquus, pierati cultrix pro ciconia, trisæcli senex pro Nestore, templifuga &c. Sed bombalio, murmur;